

Hmeljar

Poštšina plačana v gotovini

Izdaja hmeljarski odbor pri OZZ Celje-okolica

številka stane 2 din

Za hmeljarje brezplačno

CELJE

DECEMBER

Leto VII., št. 12

Š E VEČ

USPEHOV V GRADITVI

SOCIALISTIČNEGA GOSPODARSTVA

ŽELI VSEM HMELJARJEM

**OKRAJNA
ZADRUŽNA ZVEZA
Celje-okolica**

Zakaj pada hektarski donos hmelja

Nekako pred 100 leti je zaznamovati v Savinjski dolini prve poskuse gojenja hmelja. Toda že leta 1870 je postala kultura hmelja intenzivnejša. Gojili so pozni wirtemberški hmelj, ki je dajal obilo, toda kvaliteto manjvrednega pridelka. Ta vrsta hmelja ima močan koreninski sistem, s katerim si poišče dovolj hrane v globoki humozni, z dovoljno količino rastnih snovi založeni zemlji. Takšne pogoje je ta vrsta hmelja v Savinjski dolini dejansko našla, saj so takratni hmeljarji sadili hmelj na najboljše njive, katere so ročno rigolali 3 do 4 lopate globoko. Donosi hmelja so bili temu primerno visoki, saj so znašali okoli 3.000 kg na hektar. Ko se je hmeljarstvo v dolini čedalje bolj širilo, se je moral hmelj seliti tudi na slabše in kasneje celo na najslabše njive. Ker je imel pozni hmelj, kot že rečeno, močan in globok koreninski sestav, si je lahko tudi na takšni zemlji poiskal v spodnjih plasteh dovolj hranilnih snovi, katere je skozi dolga leta dež izpiral iz vrhnje zemlje. Vendar je na takšni zemlji donos padal, posebno tedaj, če se ni zemlja zalagala vsako leto z dovoljno količino humusa in ostalih hranilnih snovi. Pred prvo svetovno vojno se je gibal povprečni pridelek poznega hmelja med 2.000 in 2.500 kg na hektar.

Okoli leta 1890 je bil prinesen iz Anglije hmelj golding, ki se je zaradi dobre kvalitete kaj kmalu pričel močnejše širiti. Ta vrsta hmelja je dosegala tudi

višje cene kot pozni hmelj. Poleg tega je 10 do 14 dni prej dozorela. Hmelj sedaj imenovan »savinjski golding« je prihajal prvi na svetovni trg. Vse to so bile in so njegove prednosti. Edina slaba stran je slab koreninski sestav in manjši donos, nasproti temu je pa zelo odporen proti peronospori, kar pozni hmelj ni. Zaradi slabšega koreninskega sestava je savinjski golding še bolj občutljiv za kakovost zemlje, ter je njegov donos edino na globoko humozni, z vsemi hranilnimi snovmi založeni zemlji, dober. Na takšni zemlji dosega maksimalni donos do 2.400 kg suhega hmelja na hektar. Pred zadnjo vojno, ko so hmeljarji hmelju dobro gnojili z živinskim gnojem (Savinjčani so kupili ves razpoložljivi gnoj v Celju ter celo v Mariboru in Zagrebu), je znašal povprečni donos savinjskega goldinga okoli 1.500 kg na hektar, medtem ko je sedaj padel na približno 900 kg. Na tej višini bo verjetno pod sedanjimi pogoji ostal. V letih, ki so za hmelj ugodna, se bo nekoliko zvišal, v neugodnih pa znižal. Naša naloga pa mora biti, da ne ostanemo pri sedanjem hektarskem donosu, ampak da ga z vsemi agrotehničnimi ukrepi zvišamo na predvojno stanje.

Kot sem že navedel, zahteva hmelj globoko humozno, propustno in zračno zemljo. Ker so prvi hmeljarji sadili hmelj na najboljših njivah, je takšno zemljo hmelj v Savinjski dolini tudi delno našel. Vendar je sestava zemlje v dolini kaj različna; večinoma

je prodec, ki ga je nanosila Savinja. Ob Ložnici in Bolski pa prevladuje ilovica oziroma ilovnat publicca, pomešana delno s prodcem. Levi breg Ložnice je izrazito ilovnat. Ob obeh bregovih Ložnice, kakor tudi Bolske, je precej zamočvirjenega terena, ki za gnojenje hmeljja zaenkrat ni sposoben. Kakor se iz navedenega vidi sestoji Savinjska dolina po večini iz napolavin Savinje, to je iz propustnega prodca s tanko živozemeljsko plastjo.

Skozi stoletja obdelovanja zemlje se je živa zemeljska plast sicer večala, toda kaj počasi, posebno tam, kjer ni dobivala dovolj humusa v obliki dobrega živinskega gnoja ali komposta. Te razlike so bile zelo dobro vidne pri gradnji železniškega nadvoza med Žalcem in Šempetrom ter pri gradnji razbremenilnika Ložnica—Savinja. Ker je prodec propusten kot rešeto, padavine stalno izpirajo iz vrhnje zemlje hranilne snovi in delce humusa v niže ležeče plasti. Čeprav je bila struktura prodca na odkopani njivi enaka, vendar se je opazilo, da sega iz vrhnjih plasti izprana zemlja različno globoko, celo do globine 3 metrov. Težko je danes ugotoviti, kakšen način obdelave in gnojenja zemlje je pospeševal izpiranje. Verjetno je in tudi sam teren je to pokazal, da je na zemlji, kjer je bila plast žive humozne zemlje dovolj globoka (30 do 50 cm), bilo manjše izpiranje v globino iz razloga, ker ima dobra humozna zemlja lastnost filtra, ki zadržuje hranilne in ostale snovi.

Iz tega sledi in tudi praksa je to pokazala: če hočeš imeti na prodnatih zemljah tudi v sušnih letih količjak dober pridelek, je treba dajati takšnim tlom gnoj in zopet gnoj, da se ustvari čimveč žive humozne zemlje, brez katere ni življenja za ona bitja, ki pomagajo pripravljati rastlini užitno hrano. Še to je treba pripomniti, da živa humozna zemlja zadržuje vlago in propušča zrak, kar je nujno za razvoj življenja v zemlji.

V začetku sem zapisal, da je hmelj našel v Savinjski dolini dobre življenjske pogoje, posebno na globljih zemljah. Hmelj ima to lastnost, da si poišče hrano in vodo tudi globoko v zemlji, če je ta zemlja sposobna za razvoj koreninskega sistema. Ugotovljeno je, da dosega hmelske korenine 2, 3, 4 in še več metrov globine. Korenine in koreninice, ki jih požene hmelj, pa zavzamejo površino pol in še več m².

Iz tega sledi, če hočemo v Savinjski dolini hmelske površine in donos hmeljja povečati, moramo pripraviti take pogoje, da nam bo uspeh zagotovljen. Velik korak v tej smeri je napravila bivša Hmeljarska zadruga s pomočjo Sveta za kmetijstvo in gozdarstvo LRS. Delo, ki ga je opravila, je povečini izgotovljen razbremenilnik Ložnica—Savinja in izvršena manjša regulacija struge na gornjem toku Ložnice, kjer bo pa potrebno naklone struge nekoliko zmanjšati. Dosedanja izvršitev del je pokazala, da sta bila zamisel in načrt dober. Mali nakloni struge, ki se po moji zamisli in predlogu uvajajo, imajo to prednost, da bo vsakemu ob strugi omogočeno kositi travo do glavne s kamenjem obložene struge, s čemer se bo preprečilo, da se ob strugi razbohoti grmovje in drevje, kar je sicer lepo in svojstveno za pokrajino, toda kvarno za strugo ob visokih vodah. Obstojee drevje ne prinaša dejansko nobenih posebnih koristi dolini, niti ne ublažuje močnih viharjev, ki se od časa do časa pojavljajo ter napravljajo ogromno škode v hmeljjiščih s podiranjem hmeljjevk in žičnic. Struga in drevje tečeta večinoma v smeri vetra. Da se prepreči ta kvarni vpliv neurij, bo potrebno misliti, kako bi uredili drevesne zaščitne pasove v dolini, posebno še tedaj, če bomo prešli iz nasadov s hmeljjevkami na žičnice.

Pripomnil bi, da sem se zavzemal za nove zmanjšane naklone struge tudi zaradi tega, ker imajo to prednost, da jih je možno do 90 % izgotoviti s stroji, povečini z buldožerji, s čemer se vse delo pospeši in poceni. Prihranek bo znašal pri celotni regulaciji od 30 do 50 milijonov dinarjev, v primeru, če bodo na delu pri regulaciji vsaj 3 buldožerji in 1 goseničar izruvač, ki so bili za to delo nabavljeni. Za nakladanje in kopanje bi bil potreben še bager, kar bi zopet zmanjšalo stroške izkopa nove struge. Z novo razširjeno strugo bo pridobljene več zemlje, ki bo služila za zasip stare struge in izravnavo obstoječih kotanj. Ker nova struga ne bo imela nasipov ob strugi, bo s tem omogočeno izpeljati osuševalne jarke in drenaže v strugo brez nevarnosti, da bi z njimi nastala poplava, kot se to sedaj dogaja na že regulirani strugi pri Celju. Novi nakloni struge bodo torej še le sedaj res omogočili, da se zamočvirjeni travniki pretvorijo v dobre donosne njive in hmeljjišča.

Regulacija Ložnice je v teku in jo je potrebno nadaljevati ter istočasno pripravljati načrte za osuševanje močvirnatih terenov ob Ložnici ter načrte za regulacijska in osuševalna dela ob Bolski. Ko bodo vsa regulacijska in melioracijska dela na območju Ložnice izvršena, se bo lahko večina dosedanjih travnikov z istočasnim razkisanjem spremenila v najboljše njive. Vzporedno bi bilo potrebno vse pripraviti za pametno arondacijo. Ker bo moralo pri vseh teh delih posamezno kmečko gospodarstvo prehajati iz ene kulture na drugo, bo utrpelo zaradi prehoda precej škode posebno na krmski bazi, zato bo treba celotni problem temeljito preštudirati in ukreniti vse potrebno, da ne bo prehod povzročil težko popravljive škode. Kadar bo celotni problem z regulacijo Ložnice in Bolske urejen, bomo lahko hmeljjišča razširili na ta področja, s čemer bo dotok tujih deviz povečan.

V nadaljnjem delu bo treba misliti na namakalne naprave, to je na umetni dež. Poskus letošnjega leta je na njivi, kjer je bila talna voda tri četrt metra visoko, pokazal 23 % višji donos, kakor na nenamakani kontrolni parceli. Naprava za umetni dež je bila doma izdelana, prav tako razpršilniki. Kapaciteta naprave se ni mogla v celoti izkoristiti, ker ni bilo dovolj cevi na razpolago. Rentabilitetni račun, ki je bil napravljen, prav tako ne kaže prave slike. Stroški namakanja hmeljjišč, upoštevajoč odkupne cene hmeljja, bi znašali približno 75 % od višjega donosa. Če pa upoštevamo prodajne cene hmeljja na svetovnem trgu, potem pa znašajo stroški vključno z amortizacijo komaj 25 do 30 % od višjega donosa. Iz tega sledi, da bi se naprave za umetni dež v nekaj letih popolnoma izplačale.

Z umetnim dežjem pa ne dosegamo samo višje hektarske donose, ampak istočasno zatiramo tudi rdečega pajka, ki napravi v sušnih letih ogromno škodo. Uničevanje tega škodljivca stane, po podatkih iz Nemčije, do 100 din na kg suhega hmeljja. Ta znesek pa že sam v celoti krije stroške namakanja. V Nemčiji je lansko leto več hmeljjarjev uporabljalo namakalne naprave. V kolikor sem lahko ugotovil iz raznih poročil, so bili donosi na vseh hmeljjiščih precej višji.

Da bo mogel Inštitut za hmeljarstvo v Žalcu začeto delo s poskusi nadaljevati, je nujno, da se takoj nabavi za Savinjsko dolino vsaj 5 raznih tipov naprav za umetni dež, ki bi se razmestile na različnih mestih doline.

Po dosedanjih podatkih nam je znano, da dajejo mokra leta pri hmelju višje hektarske donose kot sušne. Prav tako je ugotovljeno, da obilo padavin izpira hranilne snovi iz zgornje žive zemlje v spodnjo

mrtvo plast, posebno tam, kjer manjka v gornji plasti humus. Ker je pa večina zemlje v Savinjski dolini zaradi naplavin Savinje propustna kot rešeto, zato bo treba najti način, kako bomo založili to zemljo s čim večjimi količinami humusa. V Savinjski dolini primanjkuje namreč krme, živine in stelje. Z regulacijo Ložnice in Bolske se bo stanje krme popravilo, vendar ne v takšni meri, kot bi bilo potrebno. Ker se že vsa leta med in po vojni stanje stalno slabša, bodo nujni hitri ukrepi. Če bi čakali, da bomo sedanje pomanjkanje humusa nadomestili s hlevskim gnojem, bi to trajalo predolgo. Poslužiti se moramo zelenega gnojenja in komposta. Kompostiranje je bilo pred vojno v Savinjski dolini na zelo visoki stopnji, vendar se je med vojno in po vojni zaradi pomanjkanja delovne sile precej opustilo. Ker pa sedaj ni več pomanjkanja delovne sile, je nujno, da se h kompostiranju takoj pristopi.

Še hitrejši pripomoček za dovajanje humusa zemlji je zeleno gnojenje, ki se v Savinjski dolini žal zelo malo uporablja. Hmeljarji se bodo pač morali sprijazniti z dejstvom, da bo njihov dohodek zaradi izpadka strniščne kulture trenutno padel, vendar se bo čez nekaj let občutno dvignil. Da se pospeši zeleno gnojenje, bi bilo dobro, da se dá s strani države ali

kmetijske zadruge kakšne ugodnosti vsem tistim, ki bodo izvajali zeleno gnojenje.

Pri vseh teh ukrepih pa ne smemo pozabiti na apnenje. Hmelj je rastlina, ki potrebuje obilo apna, in sicer približno desetkrat več kot pšenica ali ječmen, to je okrog 150 kg čistega kalcija na hektar. Poleg tega ima apno to lastnost, da zemljo rahlja in pomaga ustvarjati dobro rodno živo zemeljsko plast. Kakšno apno naj uporabljamo, zavisi od zemlje in od cene apna. Kolikor smo doslej ugotovili, najbolj prija hmelju apneni prah, ki vsebuje eno tretjino žganega apna, dve tretjini pa fino zmletega apnenca. Trositi je treba v jeseni ob suhem vremenu. Daje se vsako drugo ali tretje leto po 2500 do 3000 kg na ha, kar je odvisno od zemlje.

Za enkrat nimamo podjetja, ki bi takšno apno izdelovalo, zato je potrebno to čimprej urediti, kar je z ozirom na obilico dobrega apnenca možno.

Kadar bomo v Savinjski dolini izvršili vsa regulacijska in melioracijska dela ter izvajali vse agrotehnične ukrepe, kot so opisani, tedaj lahko računamo, da se bodo sedanji hektarski donosi pri hmelju vsaj za polovico dvignili, kar bo v prid ne samo hmeljarstvu, ampak celotnemu narodnemu gospodarstvu.

Jošt Martin.

Kemične analize hmeljev raznih provenienc (izvorov) letnika 1951

Schweizer Brauerei — Rundschau št. 11 od nov. 1952, prinaša letno poročilo švicarske poskusne postaje za pivovarništvo (Versuchsstation Schweiz. Brauereien Zürich 2) od dr. A. Scmala, katerega v prevodu objavljamo, kakor tudi naše zaključke.

HME LJ

Kljub temu, da nismo dosegli lanskoletnega visokega števila analiz, je bilo tudi letos delo pri analizah hmelja zelo živahno. Prejeli smo skupno 221 vzorcev hmelja, ki ga je bilo treba analizirati nasproti 244

vzorcem lani. V preteklem letu je prevladoval ameriški hmelj in je predstavljal več kot eno tretjino vseh vzorcev, letos pa je bil na prvem mestu bavarski hmelj s 67 vzorci. V pregled smo dobili 50 vzorcev ameriškega in 50 vzorcev češkega hmelja, kot štajerski hmelj je bilo označenih 13 vzorcev in elzaški 12 vzorcev, 11 vzorcev je bilo iz Tettninga in 9 iz švicarskih hmeljišč.

Od 67 bavarskih hmeljev je bilo 46 iz Hallertaua in 21 iz špaltškega področja.

Kot je razvidno iz našega lanskoletnega poročila je bil bavarski hmelj letnika 1950 zaradi svoje vse-

H M E L J A R J E M
Č I T A T E L J E M I N
S O T R U D N I K O M
N A Š E G A L I S T A
Ž E L I M O S R E Č N O
N O V O L E T O

1953 =

*Vsem hmeljarjem
in kmetijskim zadrugam
želi uspeha polno
novo leto 1953*

Delovni kolektiv HMEZAD
Zadružno trgovsko podjetje za izvoz hmelja
ŽALEC

bine lupulina označen kot nekoliko lahek. Hmelj letnika 1951 pa je bil zopet težji in je dosegel normo prejšnjih let. Celotne smole hmelja iz hallertauskega okoliša so tokrat varirale med 16,6 in 20,2%, kar odgovarja srednji vrednosti 18,6%. Z izjemo enega samega vzorca je imel ves hmelj iz hallertauskega področja čez 17,0% skupnih smol, dočim je v prejšnjem letu samo 12 vzorcev ali komaj ena četrtina doseglo to vrednost.

Veliko bogastvo hallertauskega hmelja 1951 v smolah se odraža tudi v večji vsebini alfa kislin. V preteklem letu je znašala srednja vrednost alfa kislin samo 5,6%, medtem ko je sedaj dosegla 6,8%. Woellmerjeva grenična vrednost pa se je povečala od 6,6 na 7,9. Ponovno pa smo opazili zelo nizko količino trdih smol. Z izjemo 2 vzorcev imajo vsi hmelji iz hallertauskega okoliša, ki smo jih preiskali, vsebino trdih smol izpod 15%.

Kot zelo bogate na smolah lahko označimo 21 vzorcev hmelja iz špalskega področja. Celotna količina smol tega hmelja znaša 16,7% do 22,2% s srednjo vrednostjo 19,0%. Srednja količina alfa kislin se je povišala od 6,0% v preteklem letu na 7,2%, maksimalna količina alfa kislin tega hmelja pa je znašala 8,6%. Tudi pri tem hmelju znašajo trde smole manj kot 10% celotnih smol.

Zelo zanimive rezultate smo dobili pri češkem hmelju (50 vzorcev). Ta hmelj, ki je skoraj brez izjeme označen kot žateški, se tokrat odlikuje po izredno velikem bogastvu smol. Medtem ko je v preteklem letu znašala srednja vrednost celotnih smol za to provenienco 15%, je pri letniku 1951 narasla na 17,3%. V več primerih smo ugotovili, da znaša celotna količina smol preko 19%, kar pa predstavlja pri žateškem hmelju redkost. Visoka količina celotnih smol je seveda povzročila tudi znaten dvig vsebine humulona. Medtem ko je v prejšnjem letu znašala vsebina alfa kislin žateškega hmelja 4–6% s srednjo vrednostjo okrog 5%, se je pri tem letniku dvignila srednja vrednost humulona na 6,6% — maksimum je znašal 7,8%, minimum 5,3%. V razmerju s celotnimi smolami je vsebina alfa kislin zopet znašala 38,1%, medtem ko je

lani znašala samo 30,8%. Najbolj očitna pa je bila pri češkem hmelju 1951 grenična vrednost po Woellmerju. Odkar vodimo našo statistiko je imel češki hmelj najvišjo grenično vrednost leta 1944. Takrat smo zabeležili srednjo vrednost alfa kislin, ki je znašala skoraj 7% in Woellmerjevo vrednost 7,85. Hmelj letnika 1951 pa ima srednjo grenično vrednost 7,6 in se je s tem približal rekordnemu letu 1944. Tudi ta hmelj se odlikuje z nizko vsebino trdih smol (maksimum 15,9%).

Za preiskavo smo dobili 50 vzorcev (83) ameriškega hmelja. Na žalost pa je bil največji del teh vzorcev označen samo kot »ameriški hmelj«, katerega nismo mogli podeliti na posamezne hmeljske okoliše.

Kar se tiče kemičnih analiz tega hmelja, kažejo rezultati osupljivo podobnost z rezultati preteklega leta. Celotna vsebina grenkih smol ameriškega hmelja je znašala 15,4 do 21,7% — v preteklem letu 15,0 do 21,6% — srednja vrednost vseh smol pa je znašala 18,6%, torej prav toliko kot lani. Vsebina humulona je variirala med 5,5 in 9,5% — v preteklem letu 5,0% in 9,8% — ter je na ta način znašala srednja vrednost zopet 7,5%, kot v preteklem letu. Grenična vrednost po Woellmerju je znašala lani 8,5, pri letniku 1951 pa 8,6.

Analizirali smo 13 (14) vzorcev štajerskega hmelja. Pri tem hmelju smo ugotovili v zadnjem času znatno opadanje grenične vsebine v primerjavi s preteklimi leti. Z veseljem pa smo ugotovili, da se analizirani štajerski hmelj letnika 1951 zopet odlikuje po večjem bogastvu smol. Srednja vrednost celotnih smol v preteklem letu je bila izredno nizka in je znašala 14,1%, pri letniku 1941 je znašala 15,6%. Pri letniku 1951 pa je dosegla srednja vrednost celotnih smol 17,4%. Za štajerski hmelj zelo nizka srednja vrednost alfa kislin 6,4% v preteklem letu, se je zvišala na 8,8% pri maksimalni vsebini alfa kislin, ki je znašala 9,5%. Visoka Woellmerjeva grenična vrednost 9,6 se je ponovno približala rekordni številki preteklih let (letnik 1940 preko 10,0). Tudi ta letnik štajerskega hmelja se odlikuje po najnižji vsebini trdih smol med vsemi proveniencami.

Hmelj iz Tettnanga (11) kaže po kemični vsebini veliko podobnost hallertauskemu hmelju. Pri tem hmelju smo ugotovili srednjo vrednost celotnih smol 18,5% (hmelj iz Hallertaua 18,6%), srednja vrednost vsebine humulona znaša 6,5% (hmelj iz Hallertaua 6,8%). Woellmerjeva grenčična vrednost znaša 7,6 (hmelj iz Hallertaua 7,9).

Iz švicarskih hmeljišč smo dobili 7 vzorcev hmelja. Vsi ti vzorci se odlikujejo po visoki vsebini skupnih smol, ki variirajo med 17,1 in 19,8%, kar daje srednjo vrednost 19,3%. Srednja vrednost za alfa kisline znaša 6,9%. Vsebina trdih smol pa je nekoliko višja kot v ostalih proveniencah in znaša njena srednja vrednost 12,7% celotnih smol. Woellmerjeva grenčična vrednost 7,9% odgovarja hmelju iz hallertauskega okoliša.

Svež hmelj švicarskega porekla vsebuje 77,2% vode — celotna količina smol pri tem hmelju pa znaša 3,6%, vsebina alfa kislin 1,4% pri hmelju posušenem na zraku. Če preračunamo na suho substanco, dobimo vsebino celotnih smol 15,6% in humulona 6,2%. Vsebina trdih smol pri tem svežem hmelju je bila izredno nizka in je znašala samo 2,4% celotnih smol.

Količina vode pri preiskanih hmeljih se je gibala med 5,4% in 15,4%. Najnižjo količino vode smo ugotovili pri ameriškem hmelju (minimum 5,4%) pri katerem znaša srednja vrednost 7,9%.

Najvišjo količino vode pa ima štajerski hmelj s srednjo vrednostjo 12,0%. Kot normalno se smatra vsebina vode 10—12%.

Kar se tiče ročnega bonitiranja, pada predvsem v oči izredno visoka vsebina lupulina pri evropskih hmeljih. Obiranje analiziranega hmelja je bilo v splošnem dobro. V nekaj slučajih smo opazili pri ameriških in angleških vzorcih nekoliko visoko vsebino semen. Aroma hmelja odgovarja v največji meri običajnim pogojem, posamezni ameriški vzorci imajo tipičen nekoliko osladen priokus.

Kakor se iz priobčenega članka vidi, vrši švicarska poskusna postaja za pivovarništvo že dolga leta kemične analize hmelja. K analizam sicer daje svoje kome-

tarje, vendar iz teh ni razvidno, kaj je vzrok večjemu ali manjšemu odstotku raznih sestavin lupulina. To tudi ni namen te postaje, ampak samo ugotovitev pivovarniške vrednosti hmeljev raznih provenienc. Raziskovanje letnih večjih ali manjših odstotkov sestavin lupulina, je naloga raziskovalnih postaj v dotičnem okolišu, kjer raste hmelj. Ker pa slovensko hmeljarstvo ni imelo v bivši Jugoslaviji takšnega zavoda, zaradi tega je uprava Hmeljarske zadruge takoj po osvoboditvi pričela graditi takšen zavod. Danes že imamo naš Inštitut za hmeljarstvo, ki je z ozirom na lastne in tuje kemične analize hmelja ugotovil sledeče:

Glavni regulator skupnih smol, posebno pa alfa kislin (humulona), je količina humusa in vlage v zemlji. Na podlagi analiz, katere je izvršil naš zavod zadnjih 5 let, smo ugotovili, da sicer odstotek skupnih smol, posebno pa alfa kislin, v sušnih letih na dobro pognojenih humoznih zemljah nekoliko pade, vendar ne v tolikšni meri, kot na slabo humoznih in slabo gnojenih zemljah. Kaj vse še vpliva, poleg humusa in vlage, na tvorbo mehkih smol, posebno pa humulona, še ni dokončno raziskano in bo to naloga zavoda bodočih let.

Članek navaja, da ima naš hmelj visok odstotek vlage. Zal smo tudi mi ugotovili, da je odstotek vlage v našem hmelju previsok. Nekaj krivde leži na sušenju hmelja, največ pa na obilici zračne vlage za časa prevzema, vskladiščenja in konzerviranja hmelja. Da bi se temu odpomoglo, bo potrebno v vseh skladiščih za hmelj instalirati klimatske naprave, obstoječe žveplarne preurediti in zmodernizirati tako, da se bo vlaga regulirala, poleg tega pa povečati skladišča, da se bo lahko izvršil prevzem hmelja v teku enega meseca in se vskladiščil v prostorih, kjer bosta zračna vlaga in temperatura stalni. Del skladišča je sicer bivša Hmeljarska zadruga že povečala, kar je bil samo začetek nujnih del, katere je potrebno izvršiti, če hočemo, da bomo tudi pri vskladiščenju in preparaciji hmelja korakali z ostalimi, hmelj pridelujočimi državami.

M. J.

Mnogo uspehov v borbi za dvig našega hmeljarstva v novem letu 1953 želi hmeljarjem, kmetijskim zadrugam in njihovim hmeljarskim odsekom

**Hmeljarski odbor
Okrajne zadrugne zveze
Celje-okolica**

Razbremenilnik na Polzeli

V mesecu novembru 1951 se je pričelo z izvajanjem del na razbremenilniku na Polzeli od potoka Ložnice v Založah do izliva v rečišče Savinje. Razbremenilnik je dolg 2350 metrov. Po pogodbi je prevzelo ta dela Podjetje za melioracije v Ljubljani, zaradi likvidacije tega podjetja v mesecu juliju letos pa je od 1. avgusta 1952 izvajal ta dela »Hmezd« v lastni režiji.

Delo je bilo precej obširno, saj je bilo na gradilišču zaposlenih dnevno povprečno okrog 150 delavcev in sicer največ iz Medjimurja in hrvatskega Zagorja. K delu je dokaj pripomogla mehanizacija, saj sta skoraj stalno odrivala zemljo dva buldožerja. Za prevoz zemlje na krajšo razdaljo so bile položene poljske tirnice, za daljši transport pa so skrbeli Hmezdovi traktorji. Mnogo truda in dela so vzeli razni objekti, ki jih je bilo treba graditi vzporedno z razbremenilnikom. Zgrajeni so trije železobetonski mostovi z razpetino 8,20 metrov, dva lesena mostova, razdelilni objekt na Ložnici v Založah, akvadukt na Strugi, dva železobetonska praga in izlivni objekt pri Savinji. Za vsa ta dela je bilo porabljenih nad 80 ton cementa in 7,5 ton betonskega železa. Vsa dela, vključno z delno regulacijo potoka Ložnice, so stala doslej okrog 60 milijonov dinarjev.

Res se nam zdi na prvi pogled ta znesek visok, ako pa stopimo vzdolž te umetno napravljene struge, ki se v lepi črti vije in seka travnike in njive, vidimo, da je to delo ogromno in zamisel pravilna.

Po tej strugi bo rasla trava, ki jo bodo lastniki prejšnjih parcel na tem mestu zaradi blagega naklona brežin lahko kosili. Ob poplavih pa bo odtekalo po tej poti iz Ložnice v Savinjo vsako sekundo 14 kubičnih metrov vode, tako da se nižje ležečim naseljem ni več bati poplav, kakor je bilo to do sedaj navadno ob

vsaki visoki vodi. Na vsem poplavnem območju Ložnice so bili doslej zamočvirjeni travniki in posestniki so bili srečni, ako jim ob košnji voda ni odnesla nekaj sena. Na napravo njiv pa prav zaradi poplav ni bilo misliti.

Z razbremenilnikom in z bodočo regulacijo Ložnice, s katero se je že v tem letu pričelo in je v programu za bodoča tri leta, se bo lice tega poplavnega območja povsem spremenilo. Iz travnikov bo omogočeno napraviti nova zemljišča. Z regulacijo potoka Ložnice bo pridobljenih ca. 1600 ha dobre plodne zemlje, saj so geologi ugotovili, da je ravno ob Ložnici najboljša puhlica, katere plast je debela skoraj povsod nad 2 m, kar je v velikem nasprotju z večino zemlje v Savinjski dolini, katera ima gramozno podlago.

Res je, da nastopajo pri tako velikem delu tudi razne težave in to predvsem z lastniki zemljišč. Temu presekaš njivo, drugemu travnik, ta ima to željo, drugi zopet drugo. Pri delu se je skušalo kar največ upoštevati upravičene zahteve, vsakemu pa se pri takem delu tudi pri najboljši volji ne da ustreči. Ocenjena pa je bila dejanska škoda in se je vsakemu prizadelemu priznala primerna odškodnina, ki je znašala skupaj ca. 1.400.000 din.

Razbremenilnik na Polzeli je začetek velikih melioracijskih del, dolgoletna želja vseh v poplavnem območju od Polzele do Medloga pri Celju bivajočih Savinčanov. Čakajo pa nas še težke naloge izvedbe celotne regulacije potokov Ložnice, Pirešice in Bolske. Vsa ta dela so nujna in se bodo morala v bodočih letih izvesti, saj bo savinjski hmelj pridobil s temi deli lepe površine najboljše zemlje za svoja hmeljšča.

Jordan Vinko

Kako so letos ocenjevali hmelj . . .

V Slovenskem poročevalcu št. 285 z dne 3. decembra se hmeljarki in člani Hmeljarskega sveta z vranskega kota pod gornjim naslovom pritožujejo, češ da so lansko leto polagali prevzemalci hmolja posebno pozornost gladko zelenemu hmelju in ga pri prevzemu ocenjevali za prvovrstnega, čeprav kobule niso bile ravno debele, letos pa da so takšno kakovost kobul ocenjevali za drugovrstno.

Pisec članka s tem dokazuje, da ni preveč podkovan v razločevanju kvalitet. Kvaliteta našega hmolja letnika 1951 je bila precej boljša od letošnje, ker so bile kobule bolj bogate na lupulinu kot to leto. Prav zaradi tega se je skoraj vsak zelen hmelj letnika 1951 uvrstil v prvo vrsto. Letos to ni bilo mogoče, ker je bilo mnogo zelenega hmolja lahkega in puhlega. Struktura kobul je bila to leto v mnogih primerih groba. Zaradi tega so vsebovale kobule manj lupulina, večkrat pa tudi seme. Jasno je, da se takšen hmelj ne more uvrstiti v prvo vrsto, čeprav je lepo zelene barve, kajti inozemski kupec ga zaradi manjše vrednosti ne bo priznal kot prvovrstnega.

Hmelj z malenkostnimi rjavkastimi madeži, ki so nastali zaradi drgnjenja ob vetrovnih dneh, se je nasplošno uvrstil tudi v drugo vrsto ali pa celo v prvo. Poudarjamo, da gre v tem primeru le za rjavkaste madeže, ki so nastali zaradi vetra, nikakor pa ne za hmelj, ki je bil napaden od peronospore in je tudi kazal rjave madeže. Hmelj, napaden po peronospori, se kvečjemu lahko uvrsti samo še v tretjo vrsto. Rjavkasti madeži, nastali zaradi vetra, ne vplivajo na kva-

liteto, temveč samo na zunanji izgled. Če pa je hmelj napaden po peronospori, ne trpi samo zunanji izgled, temveč tudi kvaliteta, zaradi česar ga pivovarne mnogo slabše ocenjujejo. V teh dejstvih pravzaprav leži vzrok, zakaj nastane takšna razlika med dvema vrstama na videz enakega hmolja, kar laika moti.

Drži, da lahko godrnjajo hmeljarki, ki so večkrat škropili hmelj proti peronospori, peronospora pa zaradi ugodnega vremena ni nastopila, češ, jaz sem škropil proti peronospori, ker bo s tem zagotovil svoja so mu hmelj ocenili enako. Toda kdo lahko dva ali tri mesece pred obiranjem prerokuje, ali bo vreme ugodno ali pa bo nastopila peronospora. Takih prerokov za enkrat še ni. Previden hmeljkar bo vsako leto škropil proti peronospori, ker bo s tem zagotovil svojemu hmelju dober razvoj in zeleno barvo. Seveda so tudi drugi hmeljarki, ki ne uporabljajo vseh sredstev za zaščito svojega pridelka. To so slabi hmeljarki, ki enostavno tvegajo — če peronospora ne bo, bo njihov hmelj ostal zelen, če pa bo peronospora nastopila, bo pač izguba. Nedvomno takšni hmeljarki ne škodujejo le sami sebi, temveč tudi skupnosti. Prej ali slej jih bo razvoj izločil.

Zaradi tega priporočamo vsem pravim hmeljarkem, da se ne ozirajo na takšne špekulante ter tudi v nadalje uporabljajo vsa potrebna zaščitna sredstva. Tako si bodo tudi v letih, ko bo peronospora močno napadala hmelj, zagotovili stalen in reden dohodek, kajti njihov hmelj bo obdržal dobro kvaliteto.

Maršič Riko.

V BORBI ZA

NAPREDEK HMELJARSTVA

NAJ BO VSEM HMELJARJEM

USPEŠNO NOVO LETO

INŠTITUT ZA HMELJARSTVO - ŽALEC

1

9

5

3

Prvi hmeljarji

Mlajšim hmeljarjem še ni znano ime Jožefa Bilgerja, ki je napravil leta 1872 — torej pred 80 leti — prve poskuse z würtemberškim poznim hmeljem v Novem Celju, kjer je bil Bilger oskrbnik velikega grajskega posestva kneza Salma.

Jože Bilger se je rodil l. 1830 na Würtemberskem v sedanji Zahodni Nemčiji, kjer je hmelj prav dobro uspeval. Bil je patricijske rodovine iz mesta Kempen, ki leži jugozahodno od Münchena na Bavarskem, blizu meje, ki loči Bavarsko od Württemberga. Ta plemič in kmetijski strokovnjak je bil priporočen knezu Salmu v Novem Celju, kjer je dobil Bilger zaposlitev. Bilger se je dobro zavedal, da je prodnato peščena zemlja ugodna za hmeljevo kulturo. Hmelj je tukaj res dobro uspeval.

Prvi začasni hmeljev nasad v Savinjski dolini pa je uredil žalski pivovarnar Franc Žuža leta 1854 ter v ta namen uporabil hmeljeve sadike — 1000 po številu — iz Žatca na Češkem za prvo žalsko pivovarno, ki jo je Franc Žuža ustanovil leta 1844. Po nekaj letih je Žuža zopet hmelj opustil.

Celjski zdravnik dr. Cypl je leta 1869 uredil tudi poskusni hmeljev nasad na svojem posestvu blizu vile sodnika Detička ob Teharski cesti. V istem letu je posadil hmelj tudi celjski pivovarnar Jan Hostonsky. Oba sta hmelj kmalu opustila.

Prvi stalni hmeljev nasad pa je uredil v Žalcu Janez Hausenbihler leta 1876 na »Šištate« v Podvinu nad Žalcem, kjer so imeli stari Žalčani svoje strelske vaje (Schießstätte).

Gre za to, kako je prišel Hausenbihler do hmeljevih sadežev?

Bilger je imel svoj prijateljski krog v Žalcu, kamor je redno zahajal, zlasti k svojemu prijatelju Janezu Hausenbihlerju, ki je imel svojo gostilno na številki 2 v Žalcu, ustanovljeno že leta 1856. Bilger je skrivaj dal Hausenbihlerju na razpolago sadike, čeprav mu je (Bilgerju) knez Salm zabičal, da nikakor

ne sme sadeže razpečati pri sosednih žalskih kmetih. Vendar se Bilger ni oziral na Salmovo prepoved. Hmeljeve sadeže so posadili žalski otroci, med njimi tudi Ivan Premik, poznejši — danes že pokojni — posestnik v Hausenbihlerjevi sosesčini št. 3, na pripravljenem hmeljišče.

Še isto leto je sadil hmelj tudi tržan Jože Žigan, leta 1879 in 1880 pa Žalčani Rudolf in Franc Žuža, Marija Roblek, Karel Žuža, Josip Reher ter Franc Koceli. Imenovanim so sledili Karel pl. Haupt v Strosneku pri Gomilskem in Josip Pauer v Braslovčah, Seyblod Friderik pa v Celju leta 1880. V prihodnjem letu 1881 pa so napravili prve svoje hmeljeve nasade Žalčani: zdravnik dr. Mihael Bergmann, Vincenc Janič, Franc Roblek in Josip Sirca. Leta 1822 sta uredila hmeljeve nasade na Teharju zobozdravnik dr. Engel iz Trsta, ki je imel svoje posestvo in poletno domovanje v hiši prejšnjega krajevnega ljudskega odbora, ter teharski župan Valentin Kovač, ki sem ga še osebno poznal. Na »plemiških« tleh se hmelj ni obnesel.

Izven Žalca v Savinjski dolini je obdelal hmelj že l. 1880 kmet Franc Slimšek v Zgornjih Grušovljah in zdravnik Franc Skubic v Velenju v Šaleški dolini, kjer je hmelj kar dobro obrodil. Janez Hausenbihler ni bil Salmovega kova in mu je šlo za tem, da pospeši hmeljarstvo v vsej Savinjski dolini. V ta namen je spisal brošuro z naslovom »Navod v hmeljariji«, tiskano v Ljubljani leta 1882. Poleg popisa o sajenju hmelja vsebuje ta poučna razprava tudi slike, ki kažejo, kako mora biti urejeno hmeljišče. S tem je postal Hausenbihler pospešitelj hmeljarstva in mu gre zato po pravici naslov »Oče savinjskega hmeljarstva«. Preminul je leta 1896. Ob obletnici njegovega rojstva leta 1938 so počastili hmeljarji tudi njegov spomin ter mu odkrili na njegovem domu v Žalcu št. 2 spominsko ploščo z reliefom — delo prof. Salezina, ki pa je morala že v prvih dneh nemške okupacije izginiti ter je po osvoboditvi dobila zopet svoje častno mesto na pročelju stanovanjske hiše.

Naši hmeljarji so kmalu spoznali gospodarski pomen hmeljarstva in naglo so se začela širiti hmeljišča ne le v Savinjski, temveč tudi v Šaleški in Dravski dolini.

Kmalu se je širil glas o kvalitetnem hmelju preko Savinjske doline in Janez Hausenbihler je prejel za razstavljeni hmelj na poljedelski razstavi v Trstu leta 1882 srebrno kolajno in drugo srebrno kolajno na narodopisni razstavi v Pragi leta 1895.

Pozneje so drugi savinjski hmeljarji razstavili svoje hmelje na raznih evropskih razstavah, kakor v Gradcu, Fürstenfeldu, v Pragi, Berlinu, Parizu, Londonu, Solunu, Barceloni in celo v Alžirju v Severni Afriki. Ni pa treba posebej poudarjati, da ima naš hmelj že dolgo vrsto let tudi v Švici in ameriških državah svoj stari sloves.

Za razstavljene pridelke so prejeli naši hmeljarji skoraj iz vseh navedenih krajev bodisi diplome ali kolajne kot veren dokaz, da slovi po vsem svetu naša »zlata rožica«.

Savinjski hmelj ceni ves kulturni svet po zaslugi naših prvoboriteljev Jožefa Bilgerja in Janeza Hausenbihlerja, čigar sliki bosta zavzemali tudi častno mesto v bodočem, v Titovi Jugoslaviji edinstvenem hmeljarskem muzeju v Žalcu, ki pa bo dostojno in reprezentativno urejen in izpopolnjen le tedaj, če bodo s svojimi prispevki sodelovali vsi pred časom odlikovani hmeljarji.

Dostavek

Znana nam je nekdanja Bilgerjeva naklonjenost trgu Žalec, kakor tudi vse njegove usluge v prid blagostanja Savinjčanov, ni nam pa bilo mogoče izslediti njegove slike kljub dolgoletnemu povpraševanju. Končno smo izvedeli, da se nahaja Bilgerjeva slika (20 × 30 cm), kakor tudi slika njegovega grba v Valentiničevem muzeju v Laškem.

Upravni odbor tega muzeja, ki mu načeljuje tov. dr. Arnold Pernat, sodni svetnik v pokoju, je po svoji uvidevni naklonjenosti sklenil odstopiti obe sliki proti primerni odškodnini Hmeljarskemu muzeju v Žalcu, čigar pripravljalni odbor mu je za to gesto srčno hvalen.

Ustanovitelj laškega muzeja nadučitelj Valentinič je nekoč učiteljeval v Žalcu, kjer je kot dober pevec sodeloval v žalskem pevskem zboru, ki je nastopil pod vodstvom nadučitelja Franca Kovača na žalskem taboru leta 1868. Franc Kovač je bil pristen Savinjec, doma iz Arje vasi.

Bilgerjevo sliko in grb je daroval nadučitelju Valentiniču pokojni šolski nadzornik Ranner, Bilgerjev prijatelj.

Hmeljarski muzej pa hoče prikazati tudi strokovni tisk pred in po osvoboditvi do današnjih dni ter tudi ne sme manjkati nedavno preminuli pisatelj, znanstvenik in urednik Janko Kač.

Kronist.

OBVESTILO!

Vse hmeljarske odseke Kmetijskih zadrug, Kmetijske delovne zadruge in hmeljarje obveščamo, da se naj o vseh problemih uspešnega pridelovanja hmelja obračajo na Inštitut za hmeljarstvo v Žalcu.

Da bi se dvignil donos našega savinjskega gol-dinga in izboljšala njegova kvaliteta, priporočamo, da v teku zimskih mesecev organizirajo hmeljarski odseki pri Kmetijskih zadrugah predavanja o hmeljarstvu. Predavatelje vam pošlje naš inštitut, in sicer: tov. Jošta Martina, ing. Kača Alojza, Šepeca Antona za vse probleme hmeljarstva in ing. Petrička Janka za kemične analize hmelja in impregnacijo hmeljev.

Prijavite se pravočasno in po možnosti navedite, o čem želite, da se predava.

Inštitut za hmeljarstvo
Žalec

IZBOLJŠAJMO SVOJE SUŠILNICE!

Pod tem naslovom je objavil v št. 8—9 našega lista tov. prof. Fr. Četina svoje izkušnje. Stvar je vzbudila na terenu mnogo zanimanja pa tudi mnogo dvomov. Po daljši diskusiji naših strokovnjakov smo ugotovili, da izkušnje ene sušilnice ni mogoče s pridom uporabiti na vsaki in zato si je treba stvar ogledati na licu mesta.

Zaradi tega pozivamo vse hmeljarje, ki so zainteresirani na izboljšanju svojih sušilnic, da se dne 6. januarja 1953 udeleže ekskurzije, ki jim bo omogočila, da si na licu mesta stvar ogledajo. Zbirališče je tega dne ob 14. uri v gostilni Šribar pri železniški postaji v Šempetru. Zamudnike bomo čakali največ pol ure.

Inštitut za hmeljarstvo.

VSEM HME LJARJEM!

— S to številko zaključujemo letošnji letnik. Težko je oceniti njegovo kvaliteto. Vsak ima svoj okus. Vendar bi lahko bil pestrejši — če bi imel večji krog dopisnikov. Več ljudi več ve, pravi narodni pregovor in prav bi bilo, da bi postal naš list v prihodnjem letu res uspešno sredstvo za izmenjavanje izkušenj, ki jih umni hmeljar ogromno ima. Verjamemo, da se delovni človek težko spravi k pisanju ali pa ima celo pomisleke, češ, potem se mi bodo pa smejali. Ne! Ni važno, kako je napisano. Za to je tukaj uredništvo — samo, da je misel ustvarjalna. Dodati moramo tudi to, da bomo v bodoče vsak prispevek honorirali, kar je seveda odvisno od kakovosti prispevka. Honorar za eno stran našega lista znaša sedaj 750 din, če pa bo Hmeljarski odbor pri OZZ Celje-okolica pristal na predlog uredniškega odbora, bo v bodoče še višji. Od vas, hmeljarji, je odvisno, kakšen bo list v bodočem letu!

Mnogi se pritožujejo, da našega lista ne dobivajo. Krivda v vsakem primeru ni samo na uredništvu. Sicer pa ni stvar v tem, da to ugotavljamo. Vsak hmeljar, član KZ, ima pravico, da ga dobiva. Da bi se stvar dokončno uredila, prosimo slehernega prizadetega, da nam javi svoj točni naslov in uvrstili ga bomo med naročnike. V bodoče naslovite vsako stvar na uredništvo »Hmeljarja«, Hmezad, Žalec.

In končno — vsem hmeljarjem želi srečno novo leto 1953 tudi naše uredništvo!

